

Sortida d'estudi a la ciutat de Tortosa

Jesús Burgueño

El 10 de novembre de 2001, la Societat Catalana de Geografia realitzà la sortida de tardor, convocada amb el títol «La ciutat de Tortosa. Llegat històric i voluntat de futur. La vegueria de l'Ebre». Efectivament, ran l'elaboració per encàrrec del Parlament de Catalunya d'un *Informe sobre la revisió del model territorial de Catalunya*, el gener de 2001, i la subsegüent constitució d'una ponència parlamentària amb el mateix objectiu, s'ha tornat a plantejar el tema de la divisió en municipis, comarques i vegueries. Com és prou conegut, l'organització territorial ha estat un tema capdavanter en la reflexió dels geògrafs catalans. No cal estranyar-se que després de tants anys de discussions sobre l'afer encara doni de parlar, perquè l'organització territorial de Catalunya està tancada en fals: les reivindicacions comarcals de 1987 no han rebut oportuna resposta, les regions que preveien les LOT no s'han creat i les províncies gaudeixen d'una salut envejable, fins i tot com a circumscripció electoral catalana mercès a una disposició transitòria (!) de l'Estatut de 1979. La SCG s'ha ocupat de l'afer amb sengles conferències de Miquel Roca i Junyent i de Josep Oliveras i Samitier, així com participant en l'organització d'un acte d'exposició i debat de la proposta, juntament amb l'Associació de Geògrafs Professionals de Catalunya. És en aquest context que ens ha semblat imprescindible fer una visita a les dues ciutats senyalades en l'esmentat informe com a seus institucionals de les dues vegueries que caldria afegir a les actuals quatre províncies: la Catalunya Central (Manresa) i les Terres de l'Ebre (Tortosa). De ben segur en propers cursos hi haurà ocasió de visitar les noves comarques que es proposen en l'Informe, com ara el Moianès o l'Alta Segarra.

La reivindicació d'una vegueria pròpia a l'Ebre és una aspiració tan antiga com la mateixa creació de la província de Tarragona, de manera que aquesta proposta de l'Informe ha estat ben rebuda i ha passat a ocupar un lloc central en els manifestos de reivindicació política. La proposta d'organització de Catalunya en sis vegueries i una mena de sotsvegueria (l'Alt Pirineu) ha coincidit amb un moment crucial de la història de les comarques del sud del país. La consciència de territori perifèric, l'oposició a l'ocupació indiscriminada del territori per centrals eòliques, el rebuig a la implantació d'una central tèrmica a Móra la Nova i, per damunt de tot, la mobilització popular en contra del Plan Hidrológico Nacional que preveu el transvasament de 1.050 Hm³ de l'Ebre vers la regió metropolitana de Barcelona, el País Valencià i Múrcia, ha capgirat la realitat política i sociològica d'aquest territori. Tot plegat ha coincidit amb l'aprovació del primer Pla territorial parcial previst en el PTGC i ha donat lloc a que el Govern de la Generalitat creï una delegació a les Terres de l'Ebre. Per primera vegada l'administració perifèrica de la Generalitat trenca de manera clara i general amb l'esquema provincial. En definitiva, hi havia motius sobrants per a què la SCG tornés a fer una visita a les comarques del sud, tot i que l'anterior era prou recent (abril de 1999).

En aquesta ocasió, però, vam voler focalitzar l'estudi en la ciutat de Tortosa, en la seva realitat urbana i en el seu magnífic llegat monumental. Vam iniciar la jornada a l'Ajuntament, on a la vista del mapa del projecte de nou Pla General, l'arquitecte municipal, Francesc Peralta, va fer una exposició de les seves línies principals. El pla anterior, obra de Ribas Piera, data de 1986; la necessitat de revisar-lo es justifica en part per tal de reconèixer i ordenar creixements urbanístics irregulars dels anys anteriors, per la urgència d'oferir més sòl industrial (en particular al polígon Catalunya Sud compartit amb l'Aldea) i com a conseqüència de les àmplies determinacions de sòl no urbanitzable presents en el Pla Territorial Parcial. Entre els grans projectes urbans hi ha la creació d'un recinte firal al sector de Remolins, un equipament esportiu fluvial i un parc temàtic de l'Ebre a la part sud de la riba dreta, la dotació d'espai urbanitzable per a una ciutat amb 50.000 habitants (prop del doble de l'actual, tot seguint la línia optimista dels plans territorials), la construcció d'un nou pont a Remolins i un pla d'enllaços on destaca la polèmica proposta de ronda urbana pel sector llevantí de muntanya. Un aspecte molt positiu és la voluntat de prestar serveis i ordenar igualment l'estructura urbana dels nuclis agregats (Jesús, Campredó, Bíttem, Reguers i Vinallop) amb la finalitat última de superar definitivament l'etapa de segregacions.

Tot seguit, guiats per Josep Lluís Guinovart, arquitecte responsable del catàleg monumental de la ciutat i en particular de diverses obres de restauració a la catedral, vam fer un recorregut per la part baixa de la ciutat vella. Vam admirar l'elegant estructura de la nau de la catedral i l'ordenada convivència d'estils artístics, com ara en la desmesurada i inacabada façana barroca. Val a dir que l'endemà la catedral va acollir els actes de celebració del 50 aniversari de la construcció del Seminari diocesà (actualment seu de col·legis concertats), a

la qual devia assistir el president de la Generalitat, Jordi Pujol, però en el darrer moment es va excusar per por a les protestes de la Plataforma en Defensa de l'Ebre (diverses pancartes cridaven la ciutadania a «rebre Pujol com es mereix»).

Posteriorment, guiats pel professor de Geografia de la Universitat Rovira i Virgili, Alfons Garcia Rodríguez, vam completar l'itinerari històric artístic pels Reials Col·legis, l'esplèndid mirador de la Suda i l'antic Call i muralla de Remolins. En el també conegut com a col·legi dels nens moriscos –fundat per Carles V el 1544 i obra cabdal de l'arquitectura civil catalana del Renaixement– vam comptar amb l'amable assessorament de David Jiménez. Val a dir que les iniciatives turístiques de caire cultural han pres en els darrers anys un gran impuls a Tortosa, amb la celebració de la Festa del Renaixement al juliol, l'organització de visites comentades i la senyalització informativa dels punts d'interès.

Havent dinat al restaurant del Parc Teodoro González, on hi ha la Llotja, ens vam adreçar a l'Ajuntament, tot comentant diversos aspectes dels dos eixamples i de la possibilitat de relligar-los tot superant l'obstacle de l'estació de tren, un cop convertida aquesta en un cul-de-sac com a conseqüència del desviament del trànsit ferroviari per l'eix litoral. A l'Ajuntament vam ser rebuts per l'alcalde, l'Il·lm. Sr. Joan Sabaté i Borràs (PSC), i pel primer tinent d'alcalde Josep M. Franquet (ex PP, membre de la comissió que redactà l'anomenat Informe Roca). En aquest acte de cloenda les intervencions van tenir un caire més general, aportant una visió global de la situació de les Terres de l'Ebre. Es va fer una reflexió sobre les causes de la decadència d'un país que sembla destinat a jugar un paper més actiu com a cruïlla equidistant (però massa distant) dels tres antics regnes de la Corona d'Aragó i de les seves tres capitals. Es denuncià el dèficit d'infraestructures i d'inversió pública en aquest territori, sense deixar de reconèixer alhora factors negatius endògens –una burgesia agrària de caràcter rendista que no ha impulsat prou el desenvolupament– o desgràcies històriques com ara la destrucció material i social que comportà la guerra civil. Al capdavall, de nou es va expressar el desig que la vegueria de les Terres de l'Ebre esdevingui una realitat amb totes les conseqüències. Sigui com sigui, vam tenir la impressió de visitar una ciutat que ja no està somorta ni oblidada, sinó que compta amb una societat civil molt més cohesionada i identificada amb el seu país.

Alfons Garcia comenta diversos aspectes de la ciutat des de la Suda, amb els Ports al fons.

Visita als Reials Col·legis, amb explicació de David Jiménez